

Støvlerne

Laurids Madsen havde været i Himlen, men kom ned igen takket være sine støvler.

Han røg ikke så højt op som en fløjknep, knap nok som storraen på en fuldrigger. Han havde stået ved Paradisets port og set Sankt Peter, om end det kun var sin røv, vogteren af porten til det hinsides viste ham.

Laurids Madsen skulle have været død. Men døden ville ikke have ham, og så blev han en anden.

Før Laurids Madsen blev berømt for sin visit i Himlen, var han berygtet for egenhændigt at have startet en krig. Han mistede sin far, Rasmus, til havet, da han var seks, og stod til søs med *Anna* af Marstal, da han var fjorten. Allerede efter tre måneder forliste *Anna* i Østersøen. Besætningen blev reddet af en amerikansk brig, og lige siden drømte Laurids Madsen om Amerika.

Han havde taget sin styrmandseksamen i Flensburg, da han var atten, og var samme år forlist for anden gang ud for Norges kyst ved Mandal, hvor han en kold oktober nat stod på et skær, der blev overskyldt af bølgerne, og spejdede efter frelse. Fem år sejlede han på verdenshavene. Han havde været syd om Kap Horn og hørt pingvinen skribe i den begsotte nat. Han havde set Valparaiso, vestkysten af Amerika og Sydney, hvor træerne om vinteren mister barken i stedet for bladene, og kænguruerne springer omkring. Han havde mødt en pige med drueøjne ved navn Sally Brown og kunne berette om Foretop Street, La Boca, Barbary Coast og Tiger Bay. Han havde krydset ækvator, hilst på Kong Neptun og mærket det bump, det giver, når skibet krydser Linjen. Han havde ved den lejlighed drukket saltvand, fiskeolie og eddike. Han var blevet døbt i tjære, lampesod og lim, barberet med en rusten kniv med hakker i bladet og havde fået sine rifter plejet med salt og kalk. Han havde kysset den koparrede Amfitrites' okkerfarvede kind og haft næsen nede i hendes lugteflaske, som var fyldt med afklippede negle.

Laurids Madsen havde været vidt omkring.

Det var der mange, der havde. Men han kom som den eneste tilbage med den fikse idé, at alt i Marstal var for småt, og som for at bevise det talte han ustandseligt et sprog, han kaldte amerikansk. Han havde sejlet et år med orlogsfregatten *Neversink* og lært sig det fremmede tungemål.

„*Givin nem belong mi* Laurids Madsen,“ sagde han.

Han havde tre sønner og en datter med Karoline Grube fra Nygade, Rasmus, opkaldt efter faren, Esben og Albert. Pigen hed Else og var den ældste. Rasmus, Esben og Else lignede moren, de var små af vækst som hende og sagde aldrig meget. Albert lignede sin far. Allerede som fireårig var han lige så høj som den tre år ældre Esben. Han trillede altid rundt med en engelsk kanonkugle af støbejern og forsøgte igen og igen at løfte den op i armene. Han gik ned i knæ og blev stædig og stiv i blikket, men endnu var den ham for tung.

„*Heave away, my jolly boys! Heave away my bullies!*“ råbte Laurids opmuntrende, når han så den yngste søns øvelser.

Det var under den engelske belejring af Marstal i 1807, at kuglen var gået gennem taget på huset i Korsgade. Bedstemoren blev så forskrækket, at hun fødte Laurids midt på køkkengulvet. Når Albert ikke tog på udflugt med den, havde kanonkuglen stadig sin plads i køkkenet, hvor Karoline brugte den som morter til at støde senneppen.

„Ja, det kunne sgu lige så godt have været dig, der meldte din ankomst på den måde,“ havde Rasmus engang sagt til Laurids, „så stor var du, da du kom til verden. Hvis storken havde tabt dig, var du gået gennem taget som en engelsk kanonkugle.“

„*Finggu*,“ sagde Laurids og stak fingeren i vejret.

Han ville lære børnene det amerikanske sprog.

Fut betød fod. Han pegede på støvlen. *Maus* var mund.

Han gned sig på maven, når han satte sig til bords, og blottede tænderne.

„*Hanggre*.“

Så kunne alle forstå, at han var sulten.

Mor hed *misís*, far *papa tru*. Når Laurids ikke var der, sagde de mor og far ligesom alle andre børn, undtagen Albert. Han var sin fars særlige ven.

Børn hed mange ting. *Pikinini*, *bullies* og *hearties*.

„*Laikim tumas*,“ sagde Laurids til Karoline og spidsede læberne, som om han ville til at aflevere et kys.

STØVLERNE

Hun kom til at fnise af forlegenhed og blev bagefter vred.
„Vær ikke sådan et fjols, Laurids,“ sagde hun.

Det blev krig med tyskerne i Slesvig-Holsten på den anden side af Østersøen. Det var i 1848, og den gamle toldforvalter de la Porte blev den første, der fik det at vide, fordi den provisoriske oprørsregering i Kiel sendte ham Proklamationen sammen med en anmodning om at udlevere toldkassen.

Hele Marstal kom i oprør, og vi blev straks enige om at danne et landeværn. I spidsen stod en ung lærer fra Rise, som vi siden kaldte Generalen. På alle øens højeste punkter blev der tømret bavnere. Det var vipper anbragt på en høj stang med en tønne fyldt med gammelt tovværk og tjære hængende for enden. Hvis fjenden kom, gik den brændende tjæretønne til vejrs for at signalere, at nu kom krigen sejlene.

Der var bavnere både på Knasterbjerg og ved klinterne ved Vejsnæs, og alle steder gik der strandvagter og spejdede ud over vandet.

Krigshalløjet blev for meget for Laurids, som i forvejen ikke havde respekt for nogen ting. En aften, da han på vej hjem fra Eckernförde Fjord passerede Vejsnæs, sejlede han tæt på stranden og råbte, så det gjaldede ud over vandet: „Tysken er efter mig!“

Få minutter efter brændte tønden på toppen af klinten. Så tændtes bavnere på Knasterbjerg, og nu sprang ilden videre ind over øen, helt til Syneshøj, næsten 20 kilometer borte, indtil Ærø stod i brand som på sankt-hansaften.

Laurids lå på vandet, mens bålene flammede op, og grinte godt over al den ravage, han havde forårsaget. Men da han lagde til i Marstal, så han lys alle vegne, og gaderne var fulde af mennesker, selv om det var sent på aftenen. Nogle råbte uforståelige ordrer, andre græd og bønfuldt. En kampberedt flok stormede allerede op ad Markgade bevæbnede med leer, høtyve og enkelte geværer. Unge mødre løb i skræk rundt i gaderne med deres skrigende spædbørn på armen, overbeviste om, at tysken ville spidde deres

afkom på bajonetterne. Ved brønden på hjørnet af Markgade og Vestergade stod en skipperkone og skændtes med en tjenestepige. Konen havde fået den idé, at de skulle gemme sig for tysken i brønden, og befalede pigens at springe først ned i det sorte dyb.

„Efter Dem,“ sagde pigens.

Vi mænd kommanderede også med hinanden. Der er for mange skipper i vores by, til at nogen bryder sig om at adlyde andre, og det eneste, vi kunne blive enige om, var under fremsigelse af mange eder højtideligt at erklære, at vi ville sælge vores liv så dyrt som muligt.

Da tumulten trængte ind hos pastor Zachariassen på præstegården i Kirkestræde, hvor der samme aften var fremmede, besvimed en dame af bevægelse, men den tolvårige søn Ludvig greb en ildrager for at forsvare fædrelandet mod den indtrængende fjende. Hjemme hos lærer Isager, der også virkede som degn, gjorde familien sig klar til det forestående angreb. Alle tolv sønner, der var hjemme for at fejre den tykke fru Isagers fødselsdag, blev af deres mor udstyret med lerpotter fyldt med aske og fik ordre til at kaste asken i hovedet på tysken, hvis han skulle finde på at storme degneboligen.

I spidsen for flokken, der gennem Markgade bevægede sig ud mod Reberbanen, befandt sig den gamle Jeppe, der svingede med en fork og hujende udfordrede tyskerne til bare at komme an, hvis de turde. Den lille snedker Laves Petersen måtte vende om igen. Han bar kækt sin bøsse over skulderen, og hans lommer bugnede af kugler, men midt under ilmarchen opdagede han, at han havde glemt krudtet derhjemme.

Ved Marstal Mølle stod den svære møllerkone madam Weber klar med en høtyv og forlangte at komme med til slaget, og i den almindelige forvirring, og måske også fordi hun tog sig mere imponerende ud end de fleste af os mandfolk, åbnede vi straks vore krigslystne rækker for hende.

Laurids, der var et letbevægeligt gemyt, blev så grebet af den almindelige kampgejst, at også han løb hjem for at finde et våben. Karoline og de fire børn havde frygtsomt gemt sig under spisebordet i stadsstuen, da han stormede ind og muntert råbte: „Kom unger, nu skal vi i krig.“

Der lød en hul lyd, da Karoline slog hovedet mod spisebordets underside. Så kravlede hun besværet frem under dugen og rejste sig op i sin fulde højde, mens hun ophidset skreg til ham: „Er du da helt fra den, Mad-sen? Børn skal ikke i krig!“

Rasmus og Esben gav sig til at hoppe op og ned.

„Vi vil med! Vi vil med!“ råbte de i kor. „Åh, må vi ikke nok.“

Den lille Albert kom allerede trillende med kanonkuglen.

„Er I da blevet gale?“ skreg moren og langede en lussing ud til den nærmeststående. „Kan I så komme ind under bordet igen!“

Laurids løb ud i køkkenet for at finde sig et passende våben, men fandt ikke noget brugbart.

„Hvor gemmer stegepanden sig?“ råbte han ind i stuen.

„Ikke den,“ råbte Karoline. „Min stegepande holder du fingrene fra.“

Laurids så sig rådvild omkring.

„Jamen, så tager jeg kosten,“ meddelte han og løb tilbage gennem stuen. „Nu skal tysken få.“

De hørte gadedøren smække bag ham.

„Hørte du det?“ hviskede Rasmus, den ældste, til Albert. „Far snakkede ikke engang amerikansk.“

„Det gale menneske,“ sagde moren og rystede på hovedet i mørket under spisebordet, hvor hun atter havde søgt tilflugt. „At gå i krig med en kost.“

Det vakte almindelig jubel, da Laurids sluttede sig til den kampberedte flok. Nok havde han ry for at være storsnudet, men han var stor og stærk og god at have ved sin side. Så fik vi øje på kosten.

„Har du ikke andet våben?“

„Den er god nok til tysken,“ svarede han og rakte kosten i vejret. „Med den fejer vi ham ud af landet.“

Vi var kæphøje og lo ad hans vittighed.

„Lad nogle høtve blive tilbage,“ sagde Lars Bødker. „Så kan vi stakke tyskerne bagefter, når de alle er døde.“

Vi kom ud på de åbne marker. Der var en halv times march til Vejsnæs, men vi gik rask til, stadig med kamplysten i blodet. Vi var nået til Drejbakkerne og kunne se bålene flamme ud over øen, et syn, der yderligere skærpede vores krigeriskhed. Så hørte vi hovslag i mørket og stivnede. Nu kom fjenden!

Vi havde håbet at overraske tyskerne på stranden, men vi havde stadig terrænet på vores side. Laurids stillede sig i kampposition med kosten, og vi andre efterlignede ham.

„Vent på mig!“ lød det bag os.

Det var den lille snedker, der vendte tilbage efter at have været hjemme efter krudtet.

„Shh!“ tyssede vi. „Tysken er lige i nærheden.“

Hovslagene kom nærmere, men nu kunne vi høre, at der kun var én hest. Så dukkede en rytter frem af mørket. Laves Petersen hævdede sin bøsse og tog sigte. Laurids lagde en hånd på geværløbet.

„Det er kontrollør Bülow,“ sagde han.

Kontrolløren sad overskrævs på en sveddryppende hest, hvis sorte flanker gik ud og ind efter et hårdt løb. Han hævdede hånden.

„Gå hjem igen. Der er ingen tyskere ved Vejsnæs.“

„Jamen, tønderne brænder,“ råbte Laves.

„Jeg har talt med strandvagten,“ sagde Bülow. „Det var falsk alarm.“

„Og her er vi blevet jaget ud af vore gode senge. For hvad? For ingen ting!“

Madam Weber lagde armene over kors og så sig omkring iblandt os med et brøsigbt blik, som om hun ledte efter én, hun kunne kaste sig over, nu da fjenden havde meldt afbud.

„Nu har vi vist, at vi er parate,“ sagde kontrolløren udglattende. „Og det allerbedste er da, at de slet ikke kommer.“

Vi mumlede bekræftende. Men selv om vi godt kunne se fornuften i kontrollørens synspunkt, var det alligevel en slem skuffelse. Vi havde været parate til at se både tysken og døden i øjnene, og så var ingen af dem gået i land på Ærø.

„Tysken kan bare vente sig,“ sagde Lars Bødker.

Vi mærkede trætheden og begav os hjemad. En kold natteregn var begyndt at falde, og vi var tavse, indtil vi nåede møllen, hvor madam Weber skilte sig ud fra vores mistrøstige flok. Hun stillede sig med front mod os med høtysten i den ene hånd, som om hun præsenterede gevær.

„Jeg gad nok vide,“ sagde hun med truende stemme, „hvem den spøgefugl var, som fik ærlige folk ud af deres senge midt om natten for at sende dem i krig.“

Vi stirrede alle sammen på Laurids, der ragede op midt iblandt os med kosten på skulderen.

Men Laurids hverken dukkede sig eller slog blikket ned. Han så i stedet på os. Så lænede han sig tilbage og gav sig til at le lige op i regnen.

Snart blev det alvor med krigen. Vi blev indkaldt til flåden. Orlogsdamperen *Hekla* lagde til i nabobyen Ærøskøbing for at hente os. Vi stod i kø på kajen og blev råbt op én efter én, før vi sprang om bord i barkassen, der skulle bringe os ud til damperen. Vi havde følt os snydt for krigen den aften i november, men nu var ventetiden forbi, og modet var højt.

„Halløj, her kommer en dansk mand med liv og sjæl og køjesækken med!“ råbte Claus Jacob Clausen.

Han var en lille, senet mand, som altid pralede af, at en tatovør i København ved navn Stikke-Frederik engang havde sagt til ham, at han havde den hårdeste arm, han nogen sinde havde stukket en nål i. Clausens far, Hans Clausen, havde været lods og hans bedstefar før ham, og det var også den vej, han selv var sikker på at gå, for natten før indskibningen havde han haft en drøm, der varslede, at han ville slippe levende fra krigen.

I København blev vi mønstret på fregatten *Gefion*. Laurids blev skilt fra os andre og kom som den eneste med på linjeskibet *Christian den Ottende*, hvis stormast var så høj, at der fra fløjknappen til dækket var halvanden gang kirketårnet i Marstal. Vi blev svimle og øre, når vi lagde nakken tilbage, men det var den svimmelhed, der gør én stolt, for vi forstod, at vi var kaldet til at udføre store handlinger.

Laurids stod tilbage og så efter os. *Christian den Ottende* passede til ham. Han ville færdes hjemmefant på dækket, han, der engang havde sejlet et år med det amerikanske orlogsskib *Neversink*. Alligevel tænkte vi, at han et øjeblik må have følt sig forladt, da han så os forsvinde op ad landgangen til *Gefion*.

Så stod vi ud for at gå i krig. Palmesøndag sejlede vi langs Ærøs kyst. Vi kunne se klinterne ved Vejsnæs, hvor Laurids havde sat øen på den anden ende med sit: „Tysken kommer.“ Nu var det dansken, der kom, og ty-

skens tur til at sætte ild til tjæretønderne og løbe rundt som hovedløse høns.

Vi lagde os ud for Als og ventede. Om onsdagen satte vi kursen mod Eckernförde Fjord og nåede munden sidst på eftermiddagen. Vi blev kaldt sammen ved skansen. Vi var en broget skare i vadmelstrøjer og klædesbukser i forskellige farver, nogle blå, andre sorte eller hvide. Kun båndet om vores huer med *Gefjions* navn og den rød-hvide kokarde fortalte, at vi var matroser på kongens orlogsskibe. Kommandøren, der selv var i sin fineste uniformsfrakke med epauletter og sabel, holdt en tale og bad os stride som tapre gutter. Han svingede med sin trekantede hat og råbte tre gange hurra for kongen. Vi råbte med, så højt vi kunne. Så beordrede han alle kanoner affyret, så vi kunne erfare, hvordan det ville gå under en batalje. Ingen af os havde prøvet krigen. Det buldrede ud over havet og lugtede skarpt af krudt bagefter. Det var blæst op til kuling, og den blå kanonrøg blev revet væk af vinden. I nogle minutter kunne vi ikke råbe hinanden op. Larmen fra kanonerne havde gjort os døde.

Vi var nu en hel eskadre. To dampere var kommet til. Vi genkendte den ene fra afskibningen fra Ærøskøbing, det var *Hekla*. Vi forberedte os til slaget den næste dag. Kanonerne blev gjort klar i deres porte, pumper og sprøjte stillet op, så de straks kunne tages i brug, hvis der udbrød brand om bord. Kardæsker og skræsække anbragte vi ved hver enkelt kanon, og fængrørene lagde vi i kasser. I de sidste par dage havde vi øvet det hele så mange gange, at vi næsten kunne de mange ordrer udenad. Vi var elleve mand om hver kanon, og fra den første ordre lød: „Klart over alt!“ efterfulgt af „Bor og kardus!“ og „Fængrør i!“, til ordren om at fyre omsider kom, før vi rundt mellem hinanden, stive af skræk for at gøre noget forkert. Vi var vant til blot at arbejde tre eller fire mand sammen på vore små jagter og galeaser, og nu var vi pludselig herrer over liv og død.

Alt for ofte blev vi stående som lammede, når kanonkommandøren skreg sit „Stiller efter visir!“ eller „Stråger!“ Hvad i helvede betød det i daglig tale? Hver gang det lykkedes os uden fejl at tilbagelægge den indviklede vej frem mod den sidste ordre, fik vi ros af kanonkommandøren. Så brød vi ud i et muntert hurra. Han så på os og derefter på sin kanon og til sidst ned i dækket, mens han rystede på hovedet.

„I hvalpe,“ sagde han, „gør nu for satan jeres bedste!“

Vi vidste ikke ganske, hvem det var, vi skulle skyde. Den gamle Ilse med den skæve hofte, brændevinsmutteren, der kom på havnen i Eckernförde og solgte os den livsalige drik, når vi lagde til med vores skuder, var det vel

ikke. Kornhandler Eckhart, med hvem vi havde gjort mangen en god handel, var det nok heller ikke. Så var der værtshusholderen på *Der Rote Hahn*. Han hed Hansen, et navn så dansk som noget. Et gevær havde vi aldrig set ham holde i hænderne. Ingen af dem var tysken, så vidt vi da kunne forstå. Men kongen vidste, hvem tysken var. Og kommandøren, der råbte så kækt hurra.

Vi stævnede ind mod fjorden. De fjendtlige batterier inde på kysten begyndte at tordne, men vi var uden for rækkevidde, og snart blev der stille igen. Vi fik udleveret brændevin i stedet for det sædvanlige tevand. Klokken ni blev der slået tappenstreg, nu var det på tide at tørne ind. Vi blev purret ud syv timer senere, det var skærtorsdag den 5. april 1849. Igen fik vi skænket brændevin i stedet for tevand. En tønne øl stod allerede på dækket. Af den kunne vi drikke, som vi havde lyst, og vores humør var højt, da vi lettede anker og nærmede os fjorden.

Forplejningen om bord i Hans Majestæts skibe ville vi ikke klage over, for kosten var sparsom, når vi selv skulle stå for den. De sagde om os, at der aldrig var måger i kølvandet på et skib fra Marstal, og det var rigtigt nok. Hos os gik intet til spilde. Men her var der hver dag ud over tevand og øl så meget brød, vi orkede at spise, til middag et pund fersk kød eller et halvt pund flæsk, ærter, grød eller suppe, om aftenen fire lod smør og dertil en snaps. Derfor elskede vi krigen, længe før vi havde lugtet krudtrøg for første gang.

Vi var nået ind i Eckernförde Fjord. Bredderne rykkede nærmere, og kanonstillingerne i land lod sig tydeligt se. Kresten Hansen bøjede sig ind over Ejnar Jensen og betroede ham endnu en gang, at han ikke ville overleve slaget.

„Jeg har vidst det, siden tysken bad om toldkassen. Jeg dør i dag.“

„Du har ikke vidst en skid,“ sagde Ejnar. „Du anede ikke, at slaget skulle stå på en skærtorsdag.“

„Jo, jeg har vidst det længe. Nu er tiden, vi skal skydes!“

„Hold nu kæften,“ sagde Ejnar irriteret. Han havde hørt på jammeren, siden de havde pakket køjerne sammen og snøret støvlerne.

Men Kresten var ikke til at standse, han trak vejret i hurtige stød og lagde en hånd på vennens arm.

„Lov mig, at du bringer min køjesæk med hjem til Marstal.“

„Du kan selv bringe dit kluns hjem. Hold nu op, før du får jaget en skræk i livet på mig også.“

Ejnar kastede et foruroliget blik på kammeraten. Kresten var søn af skipper Jochum Hansen, der også var opsynsmand ved havnevæsenet, og Kresten lignede sin far, lige fra fregnerne under det rødblonde hår til det lidt fāmælte væsen. Vi havde aldrig set ham i så sælsom en tilstand før.

„Her,“ sagde Ejnar og stak ham et krus øl. „Tag så en ordentlig tår.“

Han holdt kruset hen til Krestens mund. Den anden spruttede og fik øllet i den gale hals. Hans øjne blev glasagtige. Ejnar bankede ham på ryggen. Kresten trak vejret i et hivende stød, så øllet stod ud af næseborene på ham.

„Dit torskehoved.“ Ejnar lo. „Den drukner ej, der hænges skal,“ sagde han. „Der havde du sgu nær taget livet af dig selv. Det behøver du slet ikke tysken til.“

Men Krestens blik var lige fjernt.

„Nu er tiden, vi skal skydes,“ gentog han med hul stemme.

„Ja, jeg skal ikke skydes.“

Det var Lille Clausen, der blandede sig i samtalen.

„Jeg ved det, for jeg har selv drømt det. Forstår I, jeg gik ad Møllevejen, jeg skulle ind til byen. På hver side af mig stod der militær, rede til at skyde. Der var en stemme, der råbte: ‘Du skal gå!’ Og så gik jeg. Kuglerne susede mig om ørerne, men der var ingen, der ramte. Så jeg bliver ikke skudt i dag. Det ved jeg med bestemthed.“

Vi spejdede ud over fjorden og de omliggende marker, der var dækket af et lag af forårsgrønt. En stråtekt gård gemte sig i en lille lund af knoppe lindetræer. En vej kantet med kampesten førte op til gården. Der stod en ko og græssede i vejkanten. Den havde vendt bagen til os og viftede dovent med halen, uvidende om den krig, der ude på vandet kom nærmere.

Kanonstillingerne på den styrbords pynt var nu ganske tæt på. Vi så røgen, før vi hørte braget rulle hen over vandet som et uvejr, der uvarslet var trukket op.

Det gav et ryk i Kresten.

„Nu er det tiden,“ sagde han.

Et ildglimt slog ud fra den styrbords agterstok på *Christian den Ottende*. Vi så rådvildt på hinanden. Var skibet blevet ramt?

Vi var uvante med krigsførelse og vidste ikke, hvad en fuldtræffer kunne medføre. Der kom ingen reaktion fra linjeskibet.

„Hvorfor svarer de ikke igen?“ spurgte Ejnar.

„De er endnu ikke på tværs af batteriet,“ sagde Clausen kyndigt.

Et øjeblik efter forkyndte en blågrå sky af krudtrøg på den styrbords side af *Christian den Ottende*, at de svarede igen. Slaget var i fuld gang. Ild og jord slog op inde på stranden, og små fyrstikmænd løb rundt mellem hinanden. Der blæste en god østlig vind, og kort tid efter blev det *Gefjions* tur til at levere en bredside. Bragene fra de store 60-punds-kanoner fik det til at rykke i hele skibet, og det var, som om mellemgulvet sank i os. Vi holdt hænderne for ørerne og skreg i en blanding af skræk og fryd, lamslåede over kanonernes slagkraft.

Nu fik tysken det glatte lag!

Det blev ved i nogle minutter. Så ophørte skydningen fra batteriet inde på pynten. Vi måtte forlade os på vores øjnes dømmekraft. Høre noget kunne vi ikke. Det lignede et ørkenlandskab derinde. Grus var rodet op i store bunker. Det sorte løb på en 24-punder stak op i luften som efter et jordskælv. Der var ingen, der rørte sig.

Vi dunkede hinanden i ryggen i en stum sejrdsans. Selv Kresten så et øjeblik ud til at glemme sine dystre forudannelser og overgive sig til ekstasen: Krigen var en svir, en brændevinsrus, der gik lige i blodet. Blot var rusen større og renere. Der var en klarhed i luften, da krudtrøgen drev bort. Aldrig havde vi set verden med sådan en tydelighed. Vi grimasserede som nyfødte spædbørn. Rigning, master og sejl hvævede sig over os som løvhanget i en nyudsprunget bøgeskov. Der var et skær over det hele, vi aldrig før havde oplevet.

„Ja, jeg blev sgu helt højtidelig,“ sagde Lille Clausen, da vi havde fået mælet og hørelsen igen. „For satan da, for satan da.“

Han kunne slet ikke holde op med at bande.

„Fanden brænde mig, om jeg har set noget lignende.“

Kanontorden havde vi jo hørt under generalprøven aftenen før, men at være vidne til kanonernes virkning – det gjorde noget ved en mand.

„Ja,“ sagde Ejnar eftertænksomt. „De kanoner, det er lige godt noget andet end pastor Zachariassens prædikener. Ja, hvad siger du, Kresten?“

Kresten var blevet helt from i ansigtet. „Tænk, at jeg skulle få lov at opleve det,“ sagde han stille.

„Så tror du ikke længere, at du skal skydes?“

„Jo, nu ved jeg det. Men bange er jeg ikke mere.“

Ilddåben var det ganske vist endnu ikke, for 60-punds-kanonerne, vi bemandede, var monteret på øverste dæk i bagbords side, men snart ville det blive vores tur, når vi trængte længere ind i fjorden mod Eckernförde, hvor yderligere to batterier ventede, et på hver side af fjorden. Men den

modstander var jo ikke for noget at regne. Klokken var endnu ikke otte om morgenen og slaget allerede halvt vundet. Vi frygtede, at krigen ville være ovre, før den knap var begyndt. Nu havde vi lige smagt på den, og så ville tysken være slået inden frokost.

Gefion fortsatte ind mod bunden af fjorden, og det nordre batteri lå ret forude. Vi var kun to kabellængder fra det søndre batteri, da vi brasede på mærsejlene, så vinden gik af dem. Klyveren halede vi ned og lod bagbords anker gå sammen med et drivanker, så vi kunne ligge med bredsiden til, for nu skulle der skydes. *Christian den Ottende* gjorde det samme.

Det sang i blodet på os. Vi var som børn, der skulle opleve kinesisk fyrværkeri. Skrækken var helt gået af os. Der var kun forventning tilbage. Vi var endnu ikke kommet os over den allerede vundne sejr, før en ny ventede.

Gefion begyndte at svaje rundt. Det var drivankeret, der ikke holdt. Strømmen var for stærk, og vi drev ind mod det søndre batteri. Vi så over mod *Christian den Ottende*. Også det store linjeskib drev tæt ind under kysten og var allerede kommet under intens beskydning. De lod det svære anker gå for at standse afdriften og svarede igen med en voldsom salve, der løb langs skibssiden fra for til agter. Krudtrøgen blomstrede ud af kanonportene én efter én, indtil den i en stor, hurtigtvoksende sky drev ud over fjorden. Men skuddene gik for højt og slog ned inde på markerne bag batteriet. De havde ikke haft tid til at indstille kanonerne, da de uventet begyndte at drive ind mod kysten.

Et øjeblik efter blev det vores tur. Så tæt var vi på kysten, at vi var inden for geværernes rækkevidde. Strøm og vind blev ved med at lege med os. Vi lå på tværs i fjorden, og det betød, at begge vore breidsider vendte ud mod det tomme vand. Kun de fire agterkanoner havde en chance for at besvare den voldsomme ild inde fra batteriet.

Den første træffer ryddede vores agterdæk for elleve mand. Grå ærter kalder vi kanonkuglerne, men det var ingen ært, der gik over dækket i en byge af træsplinter og rev skanseklædning, kanonporte og mennesker fra hinanden. Ejnar så kuglen komme. Han registrerede hver meter af dens færd, da den strøg lavt hen over dækket. Den slog benene væk under en mand, og benene fløj i én retning, resterne af manden i en anden. Den tog en skulder og knuste et hoved. Bensplinter, blod og hår klæbede til den. Den havde retning mod ham. Han lod sig falde bagover og så den passere. Han sagde senere, at den tog hans snøreband i forbifarten. Så tæt var den på ham, før den bragede ud gennem bagbords skanse.

For Ejnar var kanonkuglen et uhyre med sin egen fri vilje. Den viste ham, hvad krigen var, og det var ikke et strandbatteri, der røg i luften, og fyrstiksoldater på flugt. En drage åndede hedt på hans nøgne hjerte.

Tid til at tænke var der ikke. Alt var virvar på dækket. En officer skreg til ham med vilde øjne, at han skulle gå hen til masten sammen med styrmanden og en soldat. Nogen mening var der ikke i ordren, men han gjorde, som han fik besked på. Soldaten faldt om med det samme i en blodpøl. Det så ud, som om han blev sprængt indefra. Et hul åbnede sig i hans bryst, og blodet vældede ud. Ejnar så et øje eksplodere i rødt og en kranieskal blive revet af. Det var et mærkeligt syn, da den lyserøde hjernemasse blottedes og sprøjtede ud, som om den var en grød, nogen slog i med en slev. Ejnar vidste ikke, at noget sådant kunne overgå et menneske. Så ankom endnu en kanonkugle og tog løjtnanten med sig. Ejnar blev på én gang hed og kold ved synet af denne verdensundergang, og hans næse sprang op at bløde af lutter forstyrret ophidselse.

En ny officer med blod løbende ned over ansigtet gennede ham hen til kanon nr. syv. Ejnar havde været ved kanon nr. ti, men den havde i mellemtiden fået en fuldtræffer og stod skævt på kanonporten. Rundt om lå et virvar af kroppe ubevægelige hen. Blodet flød ud under dem i en langsomt voksende sø. Små strømme af pis dannede et delta imellem de døde ben. Han kunne ikke se, om Kresten eller Lille Clausen var iblandt dem. En afrevet fod lå et stykke derfra. Selv havde han ligesom de døde ladet vandet gå. Kanontordenen havde forårsaget et jordskælv i hans indvolde, og sine bukser havde han også fyldt. Han vidste nok, at de døde tømte deres tarme i dødsøjeblikket, men at det også kunne overgå de levende, det havde han ikke forestillet sig. Krigen skulle være en manddomsdåb. Den tro mistede han i samme øjeblik, han mærkede noget klæbrigt glide ned ad sine lår. Han følte sig halvt som en død, halvt som et spædbarn, men indså snart, at han ikke var den eneste. En stank som af en væltet lokumstønde drev hen over dækket. Den kom ikke kun fra de dræbte. De fleste af de kæmpende havde tilsølede buksebage.

Kanonkommandøren ved kanon nr. syv var stadig i live. Han blødte fra et sår over øjenbrynet, hvor en flyvende træsplint havde ramt. Han skreg til Ejnar, der intet kunne høre, men da han pegede mod løbet, forstod han, at han skulle lade kanonen. Hans arme var ikke lange nok, og han måtte kravle halvvejs ud af kanonporten for at stoppe kuglen ind i løbet. Her var han synlig inde fra det fjendtlige batteri og kunne nemt blive ramt. Hans eneste tanke var, om de dog ikke snart kom med brændevinen.

Det var i mellemtiden lykkedes *Gefion* at manøvrere sig på plads i fjorden, så vi nu lå med breddens til, men damperen *Geiser*, som havde forsøgt at bistå med et slæbetov, havde fået en træffer i maskinen og var blevet trukket ud af slaget. Det samme gjaldt *Hekla*, hvis rør var skudt i stykker. Vinden var i stik øst, og tabet af de to dampere, der skulle have bugseret os, betød, at vi var afskåret fra at stikke af, hvis alt gik galt.

Nu syntes krigslykken imidlertid at vende. Det nordlige batteri fik den ene fuldtreffer efter den anden, og vi så fyrstiksoldaterne i strandkanten stikke af i løb. Det var den halve sejr! Men kanonerne var ubeskadigede, for nye soldater kom løbende til, og der var knap nok en pause i skydningen. Der blev uddelt en ny ration af brændevin. Kvartermesteren gik rundt med brændevinspøsen. Vi tog imod det tilbudte krus med en højtidelighed, som når vi gik til nadvers og drak af kalken. Tønden med øl havde heldigvis ikke fået nogen træffer, og vi besøgte den hyppigt. Vi følte os så forvildede. Det konstante bombardement og den tilfældighed, hvormed døden høstede blandt os på dækket, gjorde os inderligt trætte, skønt slaget stadig kun var et par timer gammelt. Vi gled ustandselig i fedtede blodpøle og havde hele tiden skrækkeligt lemlæstede kroppe for øje. Kun døvheden, som for længst var indtruffet som følge af den vedvarende kanontorden, forhindrede os i at høre de såredes skrig.

Vi turde knap nok se os omkring af angst for at stirre ind i en vens ansigt og blive fanget af disse blikke, der tryglede om lindring, men som også med ét kunne slå over i had, som om de sårede bebrejdede os, der endnu stod på benene, vores held og ikke ønskede sig noget mere intenst end at bytte skæbne med os. Et trøstende ord kunne ingen udveksle med hinanden, for det ville gå uhørt hen i kanonlarmen. En hånd på en skulder kunne det blive til. Men det var allerede nu, som om vi, der stadig var uskadte, foretrak vores ligestillede selskab og undgik de sårede, der dog nok kunne have trængt til mere trøst. Vi levende sammensvor os mod de allerede dødsmærkede.

Endnu en gang ladede vi kanonerne og tog sigte, som kanonkommandørerne bød, men vi tænkte ikke længere på hverken sejr eller nederlag. Mest kæmpede vi for at undgå at få øje på de døde, for et spørgsmål lød i vore hoveder som et ekko af ødelæggelsen omkring os: Hvorfor dem? Hvorfor ikke mig? Men det ville vi ikke høre. Vi ville overleve, og vi så verden, som befandt den sig for enden af en sort tunnel af jern. Vi havde kanonløbets begrænsede udsyn.

Brændevinen havde gjort sin velsignede virkning. Vi var fulde nu og overgav os til en beruset tankeløshed, hvis bund var skræk. Vi sejlede på et sort hav, og vi havde kun ét mål, ikke at se ned og gå til bunds i det.

Ejnar kravlede ind og ud ad kanonporten. Det var en smuk forårsdag, og hver gang han dukkede op i det milde solskin, ventede han en kugle i brystet. Han mumlede hele tiden frem for sig, men havde ingen anelse om, hvilke ord der kom over hans læber. Han så farlig ud, indsmurt i sod og blod, som han var. Fra hans næse blev det ved at bløde, af og til tørrede han blodet bort fra underansigtet med sit ærme. Så lagde han hovedet tilbage i håb om at standse blødningen. Han havde hele tiden en ram smag i munden. Kun når han skoldede svelget med brændevinen, gik den væk, men snart var den der igen. Efterhånden gik hans anspændthed over i sløvhed, og hans bevægelser blev mekaniske. Han var ikke værre stillet end os andre. Heller ikke hans blodige udseende og tilsølede bukser skilte ham ud. Ingen af os lignede længere levende, men genfærd fra et for længst udkæmpet slag, døde fra en opmudret slagmark, hvor vi i ugevis havde ligget glemte i den silende regn.

Tre gange så vi mændene på det nordre batteri blive afløst. Ikke ét af fyrstiksoldaternes skud syntes at forfejle sit mål, og det virkede, som om batterierne på begge sider af fjorden koncentrerede deres ildkraft om os.

Da klokken var et, gik et signalflag til tops i *Gefions* sønderskudte rig. Dets budskab var rettet til folkene på *Christian den Ottende*: Vi kan ikke mere. Flere af vore kanoner stod ubemandede, og de, der stadig skød, var alle underbemandede. Vi, der endnu stod på benene, arbejdede midt i dynge af lig og sårede, der i vildelse greb ud efter os, som om de bønfuldt om selskab nede i sølet af indvolde, blod og tømte tarme.

Det var et signal sendt i kode. Fjenden på bredderne af Eckernförde Fjord kunne ikke forstå det, men det blev opfanget på *Christian den Ottende*.

På linjeskibet var der endnu ikke sket det store mandefald. Tidligt på morgenen var en kvartermester fra Nyborg blevet dræbt. Siden havde der været to sårede, men skibet havde været sparet for de store, ødelæggende fuldræffere. Til gengæld kunne kommandør Paludan konstatere, at det intense bombardement af batterierne inde på nordre og søndre bred ikke havde forvoldt den store skade. Slaget havde nu stået på i over seks timer, og nogen udsigt til sejr var der ikke. Men et tilbagetog var umuligt.

Det kunne enhver se. Damperne *Hekla* og *Geiser* var sat ud af spillet, og vinden var stik imod os. Kommandør Paludan besluttede derfor at hejse parlamentærflaget. En overgivelse var det endnu ikke, blot en pause i slaget.

En løjtnant blev roet i land med et brev og kom straks tilbage med den besked, at der kunne ventes svar om en time. Mærsejlet og undersejlet blev gjort fast, og folkene fik brød og øl. Endnu var der orden på dækket, og skønt alle var døde af kanonerne, var der ingen opgivelse at spore. Højst følte de en vag uro over slagets udvikling. De kunne se, at *Gefion* var ilde stedt, men det blodige kaos på vores dæk kunne ingen have beskrevet for dem.

Laurids sad for sig selv med sit brød og var optaget af at stille sin sult. Endnu kendte han ikke sin skæbne.

Tusinder af mennesker var i mellemtiden strømmet ud fra Eckernförde By og fyldte bredderne på begge sider. Laurids så på dem, mens han gumlede på brødet, og kunne snart se, at det ikke var nysgerrighed, der havde drevet dem ud af byen. De tændte store bål inde på markerne og opsamlede de kanonkugler, der lå spredt på stranden. Så lagde de kuglerne, der var af jern, i ilden og opvarmede dem til glødepunktet, hvorefter de fragtede dem hen til kanonstillingerne. På landevejen fra Kiel dukkede landartilleri op, trukket af heste, og soldaterne fordelte sig sammen med deres kanoner bag de stengærder, der kransede de omkringliggende marker.

Laurids huskede sin fars beretning fra krigen mod engelskmanden, da Marstal kom under angreb. To engelske fregatter ankrede op syd for byen. De kom for at bortføre byens skibe, af hvilke der lå et halvt hundred stykker i havnen. Englænderne satte tre barkasser i søen fyldt med bevæbnede soldater, men det lykkedes marstallerne sammen med grenaderer fra andet jyske kompagni at jage dem på flugt. Byens forsvarere troede knap nok deres egne øjne, da engelskmændene trak sig tilbage.

„Ja, jeg forstod aldrig, hvad den krig handlede om,“ tilføjede faren. „Englænderne er jo ellers udmærkede sømænd. Jeg har ikke noget at udsette på dem. Men for os handlede krigen om brødet. Hvis de tog skibene fra os, var vi færdige. Det var derfor, vi vandt. Hvad skulle vi ellers gøre?“

Nu sad Laurids på *Christian den Ottende* under parlamentærflaget og betragtede mylderet af mennesker inde på bredden. Han var ikke sikker på, at han forstod krigen bedre, end hans far havde gjort. De kæmpede for

Dannebrog imod tysken, og det burde vel være ham nok. Det havde det også været indtil for et øjeblik siden. Krigen var som sømandslivet. Man kunne gøre sig klog på skyerne, vindretningen og strømforholdene, men vide noget med bestemthed om det uberegnelige hav kunne man aldrig. Det gjaldt blot om at indrette sig og komme levende hjem igen. Fjenden, det var kanonbatterierne i Eckernförde Fjord. Når de var gjort tavse, lå vejen hjem åben. Det var krigen for ham. Nogen patriot var han ikke, men heller ikke det modsatte. Han tog tilværelsen, som den kom, og den horisont, han havde blikket rettet mod, var takket af mastetoppe, møllevinger og tagrytteren på kirken. Det var Marstal, som byen tog sig ud, når vi om bord på et skib nærmede os fra søsiden. Nu så han almindelige mennesker kaste sig ud i krigen, ikke kun soldater, men folk fra Eckernförde By, et sted, han ofte anløb med kornlaster, og hvorfra han var kommet den aften, da han satte hele Ærø på den anden ende. Borgerne fra Eckernförde stod sammen derinde på strandbredden, ligesom marstallerne engang havde gjort, og hvad gjaldt krigen så?

Inde på stranden blev en båd sat i vandet. Det var løjtnanten fra *Christian den Ottende*, der for tredje gang havde været til forhandlinger. Hver gang var slaget blevet udsat. Nu havde våbenhvilen været i to en halv time, og klokken var halv fem. Noget afgørende måtte være sket. Matroserne trak i åreerne. Så bragede det uvarslet løs fra kanonerne på stranden. Parlamentærflaget vajede stadig fra stortoppen, men krigen var i gang igen.

Kanonerne på *Christian den Ottende* besvarede straks ilden, mens *Gefion*, tavs som et spøgelsesskib, forsøgte at komme ud af skudzonen. Vi havde givet op og brugte de sidste kræfter til at trække os fremad i varpankeret.

Fjenden skiftede nu taktik. Batterierne på begge sider af fjorden tog sigte på *Christian den Ottende* i stedet for os. De ville sætte det store skib i brand. Mange af de kugler, der slog ind i skibet, var rødglødende efter at have ligget den halve eftermiddag i bålene på markerne. De havde udnyttet tiden godt, borgerne i Eckernförde.

Dækket var med ét fyldt med faldne og sårede. Angrebet kom så uventet. Ilden blussede op flere steder, og pumper og sprøjter kom straks i brug. Døden skulle spules af dækket, men den knitrende ild havde allerede fået fat.

Nu så kommandør Paludan, at slaget var tabt. *Christian den Ottende* svajede rundt for at komme ud af skudlinjen, men vinden var stadig stik imod, og linjeskibet opnåede kun at komme på tværs i strømmen og tabe fordelen ved at ligge med breddensiden til. På stranden gættede tyskerne

straks kommandørens hensigt og tog sigte mod sejl og rigning. De ville forhindre fjenden i at stikke af.

Det svære anker blev hevet op under store tab. Brandbomber landede på forskibet, og granater sprang mellem benene på de stakler, der gik i gangspillet. Hele tiden måtte de råbe på afløsning. Så stort var mandefaldet iblandt dem. De nytilkomne skubbede de døde og sårede væk med støvlerne. Så sprang en ny granat, og af vindebommene var der kun flossede stumper tilbage, af de hænder, der havde skubbet dem rundt, kun knuste knogler og halve fingre. Ankeret kom op til sidst og hang og dryppede med rester af fjordbund, mudder og tang. Prisen var ti familiers lykke, brødre, sønner og fædre, der aldrig kom hjem igen.

Så gik klyveren op, og mærseskøderne blev gjort fast. Sejlene blev hejst. Laurids var topgast og gik til vejrs med de øvrige. Han entrede ud på råen. Her havde han overblik over kampen.

Solen sank mod horisonten og kastede sit bløde lys over fjordlandskabet. Skytotter bredte sig i vifteform på den rødmende himmel. Kun få hundred meter fra fjorden var alt fred og spirende forår, men bredden var sort af bevæbnede mennesker. Artilleriet i ly bag stengærdet skød løs. Fra strandbatteriet fløj ildkuglerne i en uafbrudt kanonade, og i folkemængden var der tusind, der på én gang løftede bøssen og tog sigte.

Laurids havde hængt på det yderste af en rå under en røgstorm syd for Kap Horn med hænder, der var frosset til isklumper. Han havde måttet kravle tilbage til rigningen, mens han klyngede sig til råen med arme og ben, og han havde aldrig været bange. Nu rystede hans hænder, så han ikke kunne løsne selv det simpleste knob.

Sejl, master og rigning blev flået fra hinanden under beskydningen. Rundt om ham faldt matroserne én efter én fra master, ræer og rig, ramt af en splint så stor som et spyd fra en anskudt mast, en granat eller en ildkugle, tumlende ned mellem kun halvt hejste sejl, toværk og fald, indtil de ramte dækket dybt nede eller forsvandt med et plump i vandet. Da gav han op og søgte tilbage mod riggen.

På dækket var alt et tiltagende kaos. Ingen sejl kunne længere hejses, da fald og braser var overskudte. En flok halede løs i krydssejlet og havde næsten fået det op, da blokke og halsar kom faldende ned mod dem, tunge nok til at slå en mand ihjel, hvor de ramte.

Ethvert forsøg på at bringe *Christian den Ottende* ud af skudlinjen slog nu fejl. Ingen fornuftig sejlføring var mulig, og vinden stod lige på land. Det var blæst op til en stiv kuling, og det mægtige skib drev ind mod kysten,

hvor det gik på grund lige østen for det sydlige batteri, hvorfra ilden nu intensiveredes over for det værgeløse skib. Kun agterkanonerne var brugbare i denne position, men skibet hældede voldsomt, og intet ville længe stå fast.

Da blev der skreget: „Brand i skibet!“

Hvad de før havde taget for ildløs, var blot falsk alarm mod dette. En ildkugle var gået ind under det inderste batteri og ned i lasten om styrbord. Ilden bredte sig hurtigt og avancerede mod krudtkamrene. Også andre steder brændte det. Mændene arbejdede ved pumperne, men forgæves. Ilden havde fået overtaget.

Klokken seks blev flaget strøget, og skydningen fra *Christian den Ottonde* blev indstillet, men bombardementet af skibet vedblev et kvarter endnu, før den umættelige fjende endelig var tilfreds med omfanget af det nederlag, som var blevet tilføjet et krigsskib, der blot timer før havde forekommet uovervindeligt.

Kommandør Paludan blev roet i land som tegn på overgivelse, og nu sank mændenes mod. De opgav at kæmpe imod ilden. De stod og ludede, tilsølede og ildelugtende. For deres sømandskab var der ingen brug, og hverken med krig eller nederlag havde de nogen erfaring. De havde troet, krigen var en fest, og nu var deres hoveder tomme for andet end ekkoet af kanontordenen, og deres sjæle tømte for al energi. Halvanden time havde denne sidste del af det skamfulde slag varede, men for dem kunne det gerne have varede halvandet liv. De kunne ikke se noget komme efter dette. De var så helt og aldeles opbrugte.

Nogle satte sig ned på dækket midt i flammehavet, som om præsternes prædikener var gået i opfyldelse, og afskibningen til helvedes ild allerede havde fundet sted. Andre stirrede blot ubevægeligt frem for sig. Spilleværket i dem var gået i stykker. Løjtnanterne Ulrik, Stjernholm og Corfitz fór omkring og råbte dem ind i ansigterne. Skulle katastrofen undgås og fædrelandets stolthed ikke ryge i luften som punktum for et slag, de ikke ligefrem havde fået ære af, var der mere end nogen sinde brug for dem. Men kanonerne havde gjort dem døde. Kun på puf og skub og sparken reagerede de.

Laurids lod sig genne ned i det agterste krudtkammer, men det gik småt med at få losset krudtet i søen. Kun fem mand var de, og hver gang nye blev jaget ned i kammeret, løb de straks op igen.

Så lød pludselig råbet: „Alle mand op!“

De vidste straks, hvad det betød. De så på hinanden. Så slap de bomber og krudttønder og galopperede op ad lejderen.

På dækket løb får, kalve, grise, høns og ænder rundt mellem benene på de skrækslagne søfolk. De var undsluppet deres aflukker. En gris rodede med blodig tryne i indvoldene på dækket. Af og til smaskede den noget i sig.

Alle løb i hver sin retning med sit eget uopsættelige ærinde. Nogle ledte efter tøj og køjesæk. Andre kravlede op på skanseklædningen, som om de overvejede at kaste sig i det kolde vand. Ingen tænkte på de sårede, der lå i vejen på dækket og i det almindelige virvar måtte finde sig i at blive hensynsløst trampet på. Deres smertensskrig var der ingen, der hørte. De fleste var stadig døve efter de mange timers intense kanontorden.

Laurids løb ned i lazarettet. Han kunne ikke tro, at de sårede skulle lades i stikken. Røgen sivede op mellem de svære egeplanker. Han holdt hånden for munden og trådte et par skridt længere ind i det røgfylde rum. En sygepasser med en klud for ansigtet trådte tæt ind på ham.

„Kommer der nogen?“

Laurids hørte ordene. Hans høreelse var vendt tilbage.

„Vi må have de sårede op! Vi bliver kvalt hernede!“

„Jeg henter hjælp!“ råbte Laurids.

På dækket fandt han ingen af de officerer, der før var gået løs på besætningen med spark og den flade side af klingens. Han så en sammenstimlen ved falderebsporten og løb derhen. Evakueringen var allerede i fuld gang. Han fik øje på et par af løjtnanterne, der kæmpede med dragne sabler for at nå frem til porten. Skibets næstkommanderende, kaptajn Krieger, stod ude til siden og betragtede det hele med et mærkeligt fjernt blik. Under armen bar han i en forgyldt ramme et portræt af sin kone. Over ryggen havde han hængt sin kikkert. Da Laurids kom tættere på, hørte han ham gentage de samme sætninger igen og igen, mens han hævede armen i en hilsen, som om han ville velsigne den desperate flok foran sig.

„I har vist jer som brave mænd, I har gjort jeres pligt, I er alle mine brødre.“

Ingen tog notits af ham. Alle havde blikket rettet mod den foranstændes ryg, som var den vigtigste hindring på vejen til den frelsende falderebsport.

Laurids skubbede sig tæt på kaptajnen og råbte ham ind i ansigtet.

„De sårede, kaptajn Krieger, de sårede!“

Kaptajnen vendte sig mod ham. Hans blik blev ved med at være lige fjernt. Han lagde en hånd på skulderen af Laurids, som mærkede den skælve, men kaptajnens stemme var rolig, næsten søvniq.

„Min broder, når du kommer i land, må du komme til mig, og vi skal tale sammen som brødre.“

„De sårede må hjælpes!“ råbte Laurids igen. „Hele skibet ryger snart i luften.“

Kaptajnens hånd hvilede stadig på Laurids' skulder.

„Ja, de sårede,“ sagde han i samme uforanderligt rolige tonefald som før, „de sårede er mine brødre. Når de er kommet i land, skal vi alle tale sammen som brødre.“

Hans stemme døde hen i en mumlen. Så begyndte han forfra på sin remse.

„I har vist jer som brave mænd. I har gjort jeres pligt. I er alle mine brødre.“

Laurids opgav ham og vendte sig mod flokken af mænd, der indbyrdes kæmpende nærmede sig falderebporten. Han greb fat i skulderen på én, så en anden, vendte dem rundt og råbte dem sit budskab om nødvendigheden af at hjælpe de sårede ind i ansigtet. Den første reagerede ved at slå ham med en knytnæve på hagen. Den næste rystede uforstående på hovedet og rev sig så løs for med fornyet energi at styrte sig tilbage i slagsmålet.

Det gik hurtigere med evakueringen nu. Fiskerbåde stod ud fra strandbredden for at undsætte besætningen på det krigsskib, der et par timer før havde bombarderet dem. Skibets egen chefchalup lå i konstant rute-fart frem og tilbage mellem skib og strand. Laurids lænede sig ud over rælingen og så ilden med en buldren springe ud af de agterste kanonporte. Så vidste han, at det ikke kunne vare længe.

Røgen stod op af alle luger. Det var lige så svært at ånde på dækket som nedenunder. Han løb endnu en gang ned ad lejderen til lazarettet, men måtte opgive at trænge igennem røgen. Den var nu så tyk og kvælende, at han slet ikke kunne forestille sig, at nogen stadig kunne være i live derude.

„Er der nogen?“ råbte han, men fik intet svar.

Røgen rev ham i lungerne. Han fik et hosteanfald, og tårerne løb ham ned ad kinderne. Så løb han op på dækket igen. Han kneb de sviende øjne sammen i smerte og var et øjeblik blind. Han gled på dækket, der var fedtet af menneskelige udsondringer og knuste organer. Han fik hånden ned i noget blødt og vådt og kom med det samme på benene igen, mens han skrækslagen gned håndfladen mod sine allerede tilsølede bukser. Han kunne ikke udholde tanken om med sin hånd at have rørt ved et an-

det menneskes blod og indvolde. Det var, som om han blev skoldet på sjælen.

Han vaklede hen til rælingen, hvor røgen var mindre intens, og forsøgte at få synet igen. I en tåge af tårer så han chaluppen gå på grund på en revle. Folkene måtte ud i vandet og selv vade i land. Inde på bredden stod fjendens soldater og ventede på dem. Chaluppen kom fri og satte straks kursen tilbage mod *Christian den Ottende*. Flere af fiskerbådene var ganske nær på skibet, men pludselig hang de på årerne. Så begyndte de at ro tilbage mod land. Også chaluppen vendte om. Henne fra falderebsporten lød et brøl af protest.

Laurids trådte et skridt tilbage fra rælingen, ind i de bølgende røgmasser.